

**TOPRAKLARIN TARIM
İLACLARINDANDAN
KORUNMASI VE EKOLOJİK TARIM**

Tarihsel süreç içerisinde topraklar üretkenliği nedeniyle kutsal olarak kabul edilirken, bunu korumanın bir ulusun onuru olduğu ve kaybedilenin toprak olmayıp temelde ulusal servet olduğu belirlenmiştir. Çevre ile olan ilişkilerimizde çevreyi bozmak ve kirletmekten çok onu koruyarak üretimde bulunmaktır. Çünkü doğal kaynak olan toprakların üretimi hiçbir zaman sonsuz değildir. Temelde topraklar doğal düzeni bozulmadıkça dünyamıza bereket dağıtan çömert bir kaynaktır.

Bitkisel ve hayvansal kökenli canlılar ile insanlar, yaşadıkları fiziksel çevre ile bir uyum gösterirler ve doğanın su ve havası yanında topraktan da en sağlıklı ve akılcı bir biçimde yararlanma olanakları bulurlar. Çevremiz canlı türlerinin gelişimi ve soylarının sürekliliği becerisi, karşılıklı dengelerin kurulması sonucu sağlıklı bir konum alır. Çünkü biyolojik genler ile çevre arasında karmaşık bir ilişki vardır.

Toprak kaynakları ülkemiz insanların mevcut gereksinmelerini karşılayacak yeterli potansiyele sahip olmalarına karşın, arazi kullanım izlencelerinin yetersizliği, tasarımsız ve izlencesiz sanayileşme, sağlıksız ve hızlı kentleşme, nüfus artışı, kentsel ve teknolojik kökenli kimyasal atıkların deşarjı yanında, aşırı tarımsal ilaçlama ve yapay gübrelerden kaynaklanan toprak kirliliği, yangınlar, düzensiz turizm yatırımları vb. tarımsal arazi kullanımını giderek sınırlandırmakta ve sonuçta tarımsal üretim potansiyeli yanında toprağın diğer doğal işlevlerini düşürmekte, çevrede şekilsel ve yapısal bozulmalara neden olmaktadır. Nasıl ki; birey ile toplumsal doku arasında sağlıklı bir dengenin kurulması yasal düzenlemelerle oluşturulmaya çalışılıyorsa, çevresel ögeler arasında da doğal dengelerin sürekliliği ve sürdürülebilirliği yaşamsal boyut için zorunludur.

Yeryüzü kara parçasını ince bir tabaka şeklinde örten topraklar, temelde kendilerini oluşturan doğal koşulları, özgün morfolojik konumlarında sergilemektedir. Toprak özelliklerinin ayrımlılığı çeşitli toprak kullanım olgusunu ortaya koyarken, toprakların amaç ve istek doğrultusunda kullanımı nedeniyle bunların arazi kullanım yeteneklerine göre gruplandırılması zorunludur. Toprak kullanım gruplarının temelinde, bunların çok çeşitli işlevlerinden kaynaklanır. Bunlar;

1. Tüm canlılar için yaşam ortamıdır ve bitkisel ürünler için üretim kaynağıdır.
2. Atmosfer, su ve canlılar arasındaki madde sirkülasyonunda düzenleyici ve iletim ortamıdır ve bu bağlamda ekosistemin bir parçasıdır.

3. Filtre ve tampon işleviyle hava ve su kirliliğini önler, yoğun kolloid içeriği ile ağır metalleri ve zehirli gazları tutar.
4. Toprakta yaşayan canlı türleri için gen kaynağıdır ve bunların koruyucu ortamını oluşturur.
5. Tarihi, arkeolojik ve doğal konumu ile kültür ve doğa tarihinin arşividir.
6. Barınak, sanayi, enerji yapıları, ulaştırma sistemleri, sportif tesisler ile rekreasyon alanları için bir zemindir.
7. Seramik, cam, tuğla-kiremit, briket sanayiinde hammaddedir.
8. Yağ, şarap, meyve suyu sanayiinde kolloidler ile istenilmeyen organikler için iyi bir absorbanttır.
9. Toprak dokusunda tutulan su ile sulama ve içme suyunun temel kaynağıdır.
10. Zemin mühendisliğinin uygulama alanıdır.

Topraklar yeryüzü kara parçasında ince bir örtü şeklinde şekillenen arazilerde doğal olarak şekillenirler ve bunlar yani araziler kullanım özelliklerine göre; tarım arazileri, doğal mer' alar ve çayırlar, orman arazisi, ulusal park, fundalık veya çalılıklar, yerleşim alanları, sanayi ve askeri alanlar ile terk edilmiş ve halen kullanılmayan araziler şeklinde tanımlanırlar.

Tarım arazileri toprak ve topografik özellikleri bitkisel üretim için uygun olup, ekim-dikim yapılan veya yapılmaya uygun olan arazilerdir ve bu araziler tarıma görece uygunlukları açısından I-VIII arasında değişen arazi kullanım yetenek sınıflarına ayrılırlar. Bu sınıflandırma tekniğidir ve doğrudan arazi gözlemlerine ve laboratuvar analiz bulgularına dayanır. 3161 ve 3202 sayılı yasalar uyarınca arazilerin tarım alanları ve tarım dışı amaçlarla kullanılmasına dair 11.03.1989 tarih ve bunu izleyen 11.Temmuz.1994, 23. Ağustos. 1995 tarihlerinde ilave ve değişikliklere uğramış yönetmelikler gereği tarım arazileri, orman alanları dışında kalan ve kültür bitkileri yetiştirilen veya çayır, mer' a olarak kullanılan I., II., III. ve IV. sınıf araziler toprak işlemeli tarım arazileri, V., VI., VII. sınıflar ise toprak işlemesine uygun olmayan araziler şeklinde belirlenmiştir.

Yönetmelik I. ve II. sınıf yağışa bağlı kuru tarım arazileri ve sulu tarımda kullanılan I., II., III. ve IV. sınıf araziler ile dikili durumda olup, ekonomik ölçütlerde ürün alınabilen ve o yörede ancak yetişme ekolojisi gösteren kimi bitkiler için üretim ortamı arazilerin (zeytin, çay, fındık, muz, incir vb.) tarım dışı amaçlarla kullanılamayacağını, yine bu arada drenaj yetersizliği, taşlılık ve tuzluluk vb. nedenlerle III. ve IV. sınıf arazi özelliği gösteren, ancak toprak ıslahı sonucu I. ve II. sınıf arazilere dönüşebilecek alanlar yanında bir proje bütünlüğü ile çevre arazilerdeki tarımsal kullanma özelliklerini bozacak durumda olan arazilerin tarım dışına terk edilemeyeceğini hükme bağlamıştır. Arazilerin kullanımları ile ilgili olarak yerel, bölgesel, havza ve ülkesel planlamalara ve sürdürülebilirlik temeline uygun olarak çevresel kaynakların bozulmasını önlemek için toprak potansiyelinin sistematik olarak değerlendirilmesi ve birbirleriyle olan ilişkilerini belirleyen akılcı bir kavramdır.

Tarım topraklarının korunması ve doğal özelliklerine uygun tasarımı ve dengeli kullanımı, hem doğa hem de yasal olarak zorunludur. Ancak Türkiye genelinde en önemli sorunların başında tarım topraklarının amaca uygun kullanılmamaktadır.

Tarım İlaçlarının Toprak Üzerindeki Etkileri

Türkiye’de tarım ilaçlarının ciddi bir sorun oluşturduğu, yaş sebze ve meyve ihracatında yaşanan sıkıntılar sayesinde su yüzüne çıkmıştır. İlk olarak, 2001 yılında Antalya’dan Fransa’ya ihraç edilen biberde kanserojen etkisi olan “methamidophos” maddesi tespit edilmiştir. Aynı yıl Almanya’ya ihraç edilen Charleston biberde de aynı maddeden yüksek oranda bulunmuş ve biberler imha edilmiştir.

Türkiye’de tarımsal ilaçların bilinçsiz kullanılmasının yanı sıra bir de kaçak tarım ilaçları sorunu vardır. Ülkemize her şeyin olduğu gibi tarım ilacının da kaçığı girmektedir.

Anne sütünde bile ilaç kalıntısı bulunuyor

Türkiye’de zirai mücadelede 1250 çeşit ilaç kullanılmaktadır. Araştırmalara göre, gerek piyasada satılan et ve süt ürünlerinde, gerekse anne sütünde tarım ilacı kalıntısına rastlanmaktadır. Özellikle Çukurova gibi yoğun tarım ilacı kullanılan bölgelerde, anne sütünde dikkat çekici oranlarda ilaç kalıntısı görülmektedir.

Tarım Bakanlığı verileri, özellikle yer fıstığı, incir, fındık ve antep fıstığında “aflatoksin”, biberde “kükürtdioksit”, üzümde “parafin”, greyluft ve biberde “pestisit”, zeytinyağında da bazı “hidrokarbon” kalıntılarına rastlandığını ortaya koymaktadır. Hasat zamanından belirli bir süre önce kullanımı durdurulmayan tarım ilaçlarının etkisi, yıkamayla yok olmamaktadır. Bilinçsiz kullanılan tarım ilaçları, saç dökülmesinden kansere kadar pek çok sağlık sorununa kapı aralamakta, sadece insan sağlığına değil toprağa, suya ve diğer canlılara da zarar vermektedir. Kanser vakalarının artışında, “pestisitler” adı verilen “tarım ilaçları”nın “aşırı”, “zamansız” ve “uygunsuz” kullanımının da büyük payı vardır.

Tarım ilaçlarının doğru kullanımı için çiftçilerin eğitilmesi, periyodik denetimlerin yapılması ve ürünlerin tüketiciye ulaşmadan önce laboratuvar testlerinden geçmesi bir zorunluluk olmasına karşın bazı bölgelerde bu uygulamaya rastlanmamaktadır.. Bitkilerdeki ilaç kalıntısı, kullanılan ilacın cinsine, çevre koşullarına, ilacın ayrışma süresine, bitkinin türüne, ilacın verilme tarihi ile hasat zamanı arasındaki süreye bağlı olarak değişiyor. Kabul edilebilir kalıntı miktarları ülkeden ülkeye de farklılık göstermektedir.

Belirlenen değerler genellikle yetişkin bir insanın vücut ağırlığı ve günlük ortalama tüketim miktarı baz alınarak saptanmaktadır. Oysa bu ağırlığın çok altında olan bebekler ve çocuklar, hem dokularının yetişkinlere göre daha hassas olması, hem bağışıklık sisteminin yeni kuruluyor olması, hem de yaş ve kuru sebze ve meyveyi daha çok tüketen grupta olmaları nedeniyle risk altında bulunmaktadır. Kanser ve kan hastalıklarına yakalanma yaşının günümüzde çocuk yaşlara kadar inmiş olması, acil önlem alma zorunluluğunu da ortaya koymaktadır.

Sorun ilaçta değil, ilacı doğru kullanmada...

Türkiye’de birim alana kullanılan ilaç miktarı Avrupa ülkelerine göre son derece düşüktür. Örneğin İspanya’da 2.6, İngiltere’de 3.6, Almanya ve Fransa ‘da 4.4, Yunanistan’da 6, İtalya’da 7.6, Hollanda’da 17.5 kg. ilaç kullanılırken Türkiye’de bu oran 0.5 kg’da kalmaktadır. Türkiye’nin tarım ürünlerinde belirlediği kalıntı oranları da Avrupa’dan farklı değildir. Ancak, sorun uygulamada ortaya çıkmaktadır. İlaç kalıntılarının insan üzerindeki olumsuz etkileri son ilaçlama ile hasat süresi arasındaki kritik eşikte kendini göstermektedir. Çünkü, son ilaçlama ile hasat arasındaki sürelerle uyulmayarak, rastgele ilaçlama yapılmaktadır.

Sebze ve meyvelerde hasadın yaklaştığı dönemlerde kalıntı süresi kısa olan ilaçlar kullanmak gerekmektedir. Özellikle domates, biber, patlıcan gibi kısa aralıklarla hasat edilen ürünlerde bu kurala uymak daha da büyük önem kazanmaktadır. Türkiye’de sıkça yapılan bir diğer hata da ilaçların karıştırılarak uygulanmasıdır. Bu durumda, kalıntı süresi uzun ve kısa ilaçlar birbirine karışmaktadır. Sürekli ve ölçsüz, zamanı iyi hesaplanmadan yapılan ilaçlama, tarım zararlılarının da direnç kazanmasına yol açmakta, böylece zirai mücadele de başarısız olmaktadır.

Ayrıca, bazı ilaç firmaları ve bayileri gereksiz ve yanlış ilaç kullanımını pompalayarak bilinçsiz çiftçiyi ticari açıdan sömürmektedir. Bu sömürüyü önlemenin en kolay yolu, tarımsal ilaçların tıpkı tıp ilaçları gibi reçete kullanımına bağlanması olmalıdır. Böylece; hangi bitkinin hangi koşullarda ne kadar ilaç ve kimyasal gübre kullanılarak üretileceği, ilaç kullanımından sonra beklenmesi gereken sürenin ne kadar olacağı tesbit edilebilir ve ilacı yazandan satana ve üreticiye kadar uzanan zincir daha kolay denetlenebilecektir.

Aflatoksin Nedir ?

Son yıllarda adını sık sık duyduğumuz ve ilk olarak, 1960 yılında İngiltere de 100.000’i aşkın hindi ve ördek yavrusunun ölüm nedeni olarak dünyaya adını duyuran aflatoksin bitkisel kökenli ürünlerde tahıllar, yağlı tohumlar, kuru ve sert kabuklu meyveler ve baharatlarda zaman zaman insan hayatını da tehdit eden önemli bir sağlık

sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Olaya Türkiye açısından bakıldığında ise;Antepfıstığı,kuru incir ve son olarak da kırmızı biber önemli bir tarım ülkesi olan ülkemizin ihraç ürünlerinde ilk kez 1967 yılında iç fındık ile Kanada ya ihraç edilen partilerde yaşanmıştır. Aflatoksin' ler doğada yaygın olarak bulunan *aspergillus flavus*,*A.parasiticus* küfleri tarafından üretilen mikotoksindir.on sekiz değişik aflatoksin tipi tanımlanmış olup, B1, B2, G1, G2, M1 ve M2 en yaygın olanlardır. Aflatoksinler arasında ise aflatoksin B1 en yüksek toksin aktiviteye sahiptir.

Küfler hava ve toprakta doğal olarak bulunan, tarımsal ürünlerde de sık sık rastlanan mikro organizmalardır. Gıdaların çoğu üretim,işleme,nakliyat ve depolama aşamalarında aflatoksin üreten bulaşması açıktır. Gıdalarda küf gelişmesi ve aflatoksin oluşumunda rol oynayan en önemli faktörler,gıdayı çevreleyen hava bağıl nemi ve depolama sıcaklığıdır.

Aflatoksin birçok üründe meydana gelebiliyor olmasına karşılık yer fıstığı,Antep fıstığı gibi kabuklu kuru meyveler, mısır gibi hububat, pamuk tohumu, ayçiçeği tohumu gibi yağlı tohumlar ve incir gibi kurutulan meyveler,hayvan yemleri, kırmızı biber ve diğer baharatlar aflatoksin oluşumuna daha hassas görünmektedir.

Türkiye'de aflatoksin limitleri 16 Kasım 1997 tarihli Resmi Gazete' de belirtildiğine göre, Baharatlar + kuru gıdalarda aflatoksin (B1+B2+G1+G2) =10 ppb olarak belirlenmiştir. Avrupa'da aflatoksin limitleri 01.01.1999 tarihi itibarıyla şöyledir; aflatoksin B1=2 ppb, Toplam aflatoksin (B1+B2+G1+G2) =4 ppb şeklinde belirlenmiştir.

Aflatoksinlerin sağlık üzerine etkileri

Aflatoksinlerin organizma üzerine biyokimyasal ve biyolojik etkileri söz konusu olabilmektedir. Biyokimyasal olarak aflatoksinler enerji, karbonhidrat, lipid, nükleik asit ve protein metabolizmasını etkilemektedir. Aflatoksinlerin biyolojik etkileri kanserojen, mutajen tetarajen olabildiği gibi hepatotisit ve aflatoksitosiz olarak da gözlenmektedir. Aflatoksinlerin kuvvetli kanserojen maddeler olup karaciğer, kolon ve böbreklerde kanser oluşturduğu bazı hayvan türlerinde kanıtlanmıştır. Bunun yanı sıra aflatoksin B1'in kuvvetli bir mutajen olduğu ve teratojen etki gösterdiği belirlenmiştir.

Toprağı korumanın yolu: Ekolojik Tarım

Toprağa kentleşme, sanayileşme, tarım ilaçları ve hormonlar yoluyla geçen zararlı maddelerin yeni hastalıklara sebep olması, bağışıklık kazanmış yeni zararlıların ortaya çıkması, kullanılan ilaçların zararlıların yanında yararlıları da öldürmesi, doğal dengenin bozulmasına neden olmaktadır

Toprağı, hayvanları, bitkileri, böcekleri ve insanları bir bütün olarak kabul eden ve doğal dengeyi bozmadan tarım yapmayı amaçlayan ekolojik tarım metodu 1920'lerde doğmuştur. Ekolojik tarımın ana prensibi doğayla uyumdur. Bu tarım metodunda aynı zamanda daha az enerji kullanarak ve tarımsal işletmelerin kendi kendine yetmesini esas almaktadır.

Ekolojik tarımda kolay çözünen mineraller yerine, özenli bakım, işletmenin kendi gübrelerinden (kompost, yarısıvı hayvan gübresi) yararlanma, toprağı özenli işleme, yeşil gübreleme, çeşitli türlerin ekimi ve toprağı devamlı örtülü tutmak yeterli olmaktadır.. Doğal döngünün sağlıklı islemesi için, kimyasal maddelerin ve suni gübrelerin yerini, dayanıklı, sağlıklı çeşitlerin, çevreye uygun türlerin seçimi, toprak sağlığını ve bitkinin direncini, bitki ekstratlarından elde edilmiş koruyucu ürünlerle muhafaza etme ve artırma yöntemleri almaktadır. Bu yöntemde, hormon ve antibiyotikler gibi ilave desteklerden vazgeçilerek, yerine çok çeşitli hayvan yetiştirilerek hayvanların istediği koşullar sağlanmaktadır.

Ekolojik tarımın temel amaçları

- Tarımsal işletmede mümkün olduğunca kapalı bir kan dolaşımını sağlamak, işletmeye çok yönlü bir yapı kazandırmak.
- Optimum toprak verimliliği sağlamak ve bunu devamlı kılmak.
- Toprağın biyolojik aktivitesi aracılığıyla endrekt bitkiyi beslemek.
- Çiftlik gübresini en iyi şekilde hazırlamak
- Hayvanların cinslerine uygun barınma ve yetiştirme koşullarını sağlamak

- Kolay çözünen mineral gübrelerin, kimyasal-sentetik pestisidler, kimyesel yardımcı maddelerin kullanımından vazgeçme
- Tarımsal işletmeden gelir sağlayanlara iyi bir yaşam standardı ve gelir düzeyi sağlamak
- Doğadaki canlıları (hayvanları, bitkileri, mikroorganizmaları) düşman veya köle gibi görmeden birlikte yaşamayı öğrenmek
- Sağlıklı bir doğa
- Beslenme fizyolojisini dikkate alarak kaliteli bir yaşam Ekolojik tarım metodunda iki yöntem kullanılıyor; Biyolojik- dinamik tarım ve biyolojik-organik tarım metotları.

Biyolojik-dinamik tarım

1922-23 yıllarında Almanya'da köylüler insan biliminin kurucusu Rudolf Steiner'e başvurarak tohumun soysuzlaşmasını nasıl engelleyebileceklerini ve ürünün kalitesini nasıl artırabileceklerini sormuşlardır. Bunun üzerine Steiner, 1924 yılında zirai bir kurs vererek biyolojik-dinamik tarım metodunun ilk anlatımını yapmıştır. O zaman yaptığı tanımlar daha sonra yapılan denemelerle onaylanarak geliştirilmiştir.. Kısa zamanda Almanya'da yayılan biyolojik-dinamik tarım, 1941 yılında Naziler tarafından yasaklanmıştır. Buna karşın hareket 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden hız kazanmıştır. Türkiye'de de üretilen ve pazarlanan ürünlere de verilen "Demeter" markası 1928 yılından beri bu metotla üretilen ürünlere verilmektedir.

Biyolojik-organik tarım

Rudolf Steiner'le aynı yıllarda çalışmaya başlayan Dr. Hans Müller ve eşi Maria Müller, daha sonraları Doç. Dr. H.P. Rusch'un da çalışmalarına katılmasıyla biyolojik-organik tarım metodunu geliştirmişlerdir. Metot, 1971 yılında İsviçre'de son şeklini almıştır. Bioland, Naruland gibi markalarsa bu tarım metodunu kullanarak üretim yapmaktadır.

Biyolojik-organik tarımla biyolojik-dinamik tarım arasındaki en belirgin fark, biyolojik-dinamik tarım metodunda ekim, hasat, ilaçlama gibi zamanlarda kozmik ritmin dikkate alınmasıdır. Aynı zamanda biyolojik-dinamik tarım metodunda yiyecek artıklarından oluşan kompost-hormist ve hornkeisel gibi preparatlar da kullanılmaktadır.

Türkiye'de Ekolojik Tarım

Ekolojik tarım Türkiye'de yaklaşık 25 yıl önce yabancı ülkelerden gelen talep üzerine başlamıştır. Daha sonra ithalatçı firmalar Türkiye'de irtibat büroları açarak burada kendi eko-tarım projelerini yürütecek, projeyi takip edecek, danışmanlık hizmeti verecek ziraat mühendisleriyle çalışarak kendi eko-tarım ağlarını kurmuşlardır. Zamanla ekolojik tarım projeleri Türk ihracat firmaları tarafından yürütülmeye başlamıştır. Üretim, iç piyasadan çok ihracata yönelmiştir. İhracat firmaları, üreticiler ile yaptıkları sözleşmelerde ekolojik tarım esaslarının yerine getirilmesi için eko-proje danışmanlarıyla çalışmaktadır. Genellikle ziraat mühendislerinden oluşan bu danışmanlar, üreticileri eko-tarım konusunda bilgilendirmektedir. Denetim ve kontrol organları da üretimden paketlemeye kadar Avrupa Birliği'nin ilgili yönetmeliği ve Türk Eko-Tarım yönetmeliğine göre kontrollerini yapmaktadır. Son yıllarda özellikle 1998 yılından bu yana Türk eko-tarım piyasası da büyük bir gelişme göstermiştir.

Alınması gereken önlemler

Tarım alanlarının tarım dışı amaçlarla kullanımı ile ilgili aşağıdaki önlemlerin alınması gereklidir:

1. Çevresel kaynakların bozulmasını önlemek için bölgesel veya havza bazında arazi kullanım ve çevre düzeni planları yapılmalı, plan dışı kullanımlara izin verilmemelidir.
2. Çevresel kaynaklara olan arz-talep dengelerinin çevre aleyhine yönelmemesi için sanayi, yerleşim alanı vb. alanlar, tarıma uygun olan ve olmayan araziler

ile doğal yaşam ortamları belirlenmeli ve bu alanlar uzaktan algılama tekniği olan uydu verileri sürekli denetlenmelidir.

3. Üretim potansiyeli yoğun olan tarımsal araziler, ekolojik dengelerin ve tarımsal bütünlüğün bozulmaması için bu bölgeler mutlak tarımsal sit olarak belirlenmelidir.

4. Bölge veya havza bazında arazi veya toprak koruma meclisleri oluşturulmalıdır.

5. Bölge ve havzada yer alan ırmak, çay, dere vb. doğal su kaynakları atık alıcı ortamı şeklinde kullanılmamalıdır.

6. Zeytinlik alanların doğal bütünlüğü mutlaka korunmalıdır.

7. Alan veya arazi kullanımında ÇED yönetmeliği hükümleri mutlaka uygulanmalıdır.

8. Amaç dışı kullanımlara izin verilmeyen arazilerde yasal olmayan kullanımlar saptandığında kullanım aşamasına bakılmaksızın, amaç dışı kullanıcılara karşı kesinlikle ağır yaptırımlar uygulanmalıdır.

9. Toprakların tarımsal ve biyolojik çeşitliliği ve bu amaçlı kullanımlara uygunluğu temel alınarak özel koruma alanları oluşturulmalıdır.

10. Ülke genelinde üretim potansiyeli yoğun olan alluvial topraklar, toprak sit alanı olarak belirlenmelidir.

11. Bitkisel üretim yönünden en üretken topraklara sahip olan ova, delta, alluvial fan ve teraslar tarım dışı bırakılmamalıdır.

12. Erozyon ve heyelan olaylarına duyarlı alanların yeşil doku ile örtülmesi ve sonuçta doğal veya hızlandırılmış aşınım ile toprak kaybı önlenmelidir.

Sonuç olarak tüm insanlığın ortak varlığı olan toprakların korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun bir şekilde kullanılması, toprak, su ve hava kirlenmesinin önlenmesi ülkemizin doğal ve tarihsel zenginlikleri yanında, tarımsal varlıkların korunması ve bunların gelecek kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması çağımız insanın temel görevleri arasında olmalıdır.